

ÖZGÜN MUHAKEME SORULARI

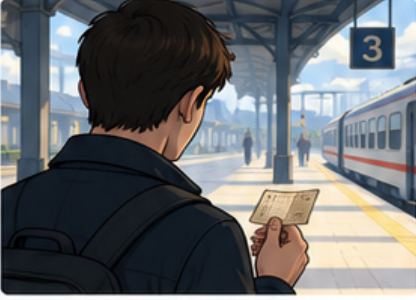
1. Zamanı bölen ses

Bu soru için yazılmış anlatı parçaları, sayfada okura sunuldukları sırayla I-II-III olarak verilmiştir.

Anlatıcı, kendi geçmişine dönüp yeniden içinde bulunduğu ana gelir. Çözümleme, olayların gerçekleşme sırasını ve anlatıcı bilgisinin sınırını birlikte korumalıdır.

I

Bugün perona döndüm.
Yıllardır sakladığım bileti
avucumda çevirdim.

II

On yıl önce aynı yerde
babamdan ayrılmıştım.
O gün neden sustuğunu
anlayamamıştım.

III

Anons beni bugüne çağırdı.
Hâlâ suskunluğunun nedenini
bilmiyordum.

Hangi değerlendirme hem zaman kurgusunu hem bakış açısını doğru çözümler?

- A) Olay zamanı I-II-III'tür; geçmişe ilişkin açıklamalar anlatıcının bugünkü bilgi sınırını ortadan kaldırmaz.
- B) Olay zamanı II'den I ve III'e ilerler; geriye dönüş, anlatıcının geçmişteki ve bugünkü bilgisizliğini birlikte görünür kılar.
- C) II geçmişe dönüşü kurar; III'te bugüne gelinmesi, babanın susma nedeninin de anlaşıldığını gösterir.
- D) II önce yaşanmıştır; I ve III'teki anlatıcı, geçmişte bilmediği nedeni okura dolaylı biçimde açıklar.
- E) Olay zamanı II'den bugüne ilerler; biletin saklanması, babanın da ayrılığa karşı olduğunu kesinleştirir.

2. Mekânın kurduğu çatışma

Özgün öykü sahnesi: “Son tamirci dükkânın anahtarını çevirdi. Yan dükkânların yerinde büyük mağazaların ışıkları yanıyordu. Anahtarını cebine koyamadı; avucunda tuttu. İçeride, babasından kalan tezgâh karanlıkta seçiliyordu.” Editör, kapanış cümlesinin bu gerilimi sürdürmesini istiyor.

Hangi kapanış, mekân karşıtlığını kullanır ve metinde kurulmamış kesin bir sonuç eklemesiz?

- A) Camdaki yeni tabelalara baktı; babasının da dükkânı satmasını istediğinden artık emindi.
- B) Eski tezgâhın karşısında yeni mağazalar parlıyordu; değişime alıştığını anlayınca anahtarı cebine attı.
- C) Dışarıdaki ışıklar tezgâha vurdu; yarın dükkânı aynı mağazalara dönüştürme kararı artık kesindi.
- D) Anahtarı avucunda çevirdi; bu semtte kalan her esnafın aynı kararsızlığı yaşadığını biliyordu.
- E) Camda yeni tabelalarla eski tezgâh üst üste geldi; anahtar avucunda biraz daha kaldı.

3. Bir anlatının eşiği

Özgün parça: “Dosyanın son sayfasına ‘Bitti.’ yazdım. Sonra ilk sayfayı yeniden açtım. Oradaki çocuk, son sayfaya kadar öğrendiklerimi henüz bilmiyordu. Onun ağzından söylediğim birkaç cümleyi sildim; bu kez bilmediği şeylerle konuşmasına izin verdim.”

Anlatıcının yaptığı düzeltmenin temel amacı hangisidir?

- A) Karakterin bilgisini bulunduğu ana göre sınırlandırarak anlatının iç tutarlılığını güçlendirmek
- B) Sonucu bilen okurun bütün geçmiş sahneleri atlamasını sağlamak
- C) Çocuğun bütün cümlelerini çıkararak anlatıcıyı görünmez kılmak
- D) Öyküdeki bütün olayları aynı zamanda gerçekleşmiş göstermek
- E) Yazarın sonraki bilgisini karaktere baştan aktararak olayları hızlandırmak

4. İmgenin kurduğu ilişki

Özgün dizeler: “Şehir cebimde katlanmış bir bilet / Açtıkça uzaklaşıyor ev.”

Bir yorumcu, ilk dizedeki küçültülmüş ve taşınabilir şehir görüntüsüyle ikinci dizedeki uzaklaşmayı birlikte okumak ister.

Hangi yorum bu iki yönü birlikte korur?

- A) Şehir haritasının ölçüsünü bilmek eve uzaklığı kesin hesaplatır.
- B) Bilet satın alındığı için yolculuğun bütün aşamaları tamamlanmıştır.
- C) Evin uzaklaşması, kişinin geçmişte hiç orada yaşamadığını kanıtlar.
- D) Şehir bir nesneyle taşınabilir hâle gelirken onu açıp düşünmek, eve ilişkin mesafe duygusunu büyütür.
- E) Şehir ve ev aynı sözcük olduğundan dizeler yalnız tekrar içerir.

5. Sessizliğin tek anlamı yok

İki özgün sahne: I. Kurul görüşmesinde diğer katılımcılar sırayla konuşur; Ela, kendisine söz verilmediği için sessiz kalır. II. Aynı kişi ertesi gün tek başına mektup yazarken son cümleyi siler ve sayfayı kapatır. İkinci sahnede bunu neden yaptığı açıklanmaz.

İki sessizliği aynı nedene bağlayan yorumun sorununu açıklayınız. Birinci sahne için kanıtlı, ikinci için ihtiyatlı birer yorum yazınız.

6. Eksiltmenin anlatıdaki işi

Özgün mikroöykü: “Masada iki tabak vardı. Birini kaldırdı. Kapı çalınca elindeki tabağı yerine koymadı.” Metinde gelen kişinin kimliği ve tabağın niçin kaldırıldığı açıklanmaz.

Bu eksiltmeler okuma deneyimini nasıl etkiler?

- A) Okurun hiçbir metin ayrıntısını kullanmadan istediği sonucu kesinleştirmesini gerektirir.
- B) Nesne ve eylemler arasındaki gerilimi yorum alanına dönüştürür; kesin neden-sonuç bilgisi vermez.
- C) Kapıyı çalan kişinin kimliğini doğrudan bildirir.
- D) İki tabak bulunduğu için olayın kesin olarak bir kutlama olduğunu gösterir.
- E) Olayların sırasını tamamen belirsizleştirir; hangi eylemin önce olduğu bilinemez.

7. İtirazı doğru temsil et

Denemeci: “Bir metni güncel sorunlarla ilişkilendirmek onu canlı kılabilir. Fakat metnin söylemediğini ona söyletmek, kurulan ilişkinin bedelidir diye kabul edilemez. Yorum, kendi sorusunu getirirken metnin direnç gösteren ayrıntılarını da duymalıdır.”

Yazarın karşı çıktığı yaklaşım hangisidir?

- A) Metni bugün sorulan bir soruyla yeniden okumak
- B) Yorumun dayandığı ayrıntıları açıkça göstermek
- C) Metnin yorumla uyuşmayan ayrıntılarını da dikkate almak
- D) Farklı yorumları kanıtları bakımından karşılaştırmak
- E) Önceden benimsenen görüşe uymayan metin ayrıntılarını dışarıda bırakmak

8. İki ölçekli yorum

Özgün cümle: “Mahalle yıkılmadı; önce köşe başındaki selam eksildi.” Parçada binaların bir süre daha yerinde kaldığı, komşular arasındaki karşılaşmaların seyrekleştiği anlatılır.

Tamamlayınız: “İlk bölümde değişim _____ düzeyinde reddedilir; ikinci bölümde _____ düzeyinde görünür kılınır.”

‘Selamın eksilmesi’ ifadesinin anlatıma katkısını açıklayınız.

9. Son cümleye giden bağ

Taslak: “Anılarımı yazarken boşlukları fark ettim. Önce hepsini tahminlerle doldurdum. _____. Son metinde kimi yerleri ‘hatırlamıyorum’ diyerek açık bıraktım.”

Hangi cümle düşünsel dönüşümü en tutarlı biçimde tamamlar?

- A) Anıları yazmak yalnız güzel kapak seçmekten ibaretti.
- B) Böylece bütün geçmişimi eksiksiz ve tartışmasız hatırladığımı kanıtladım.
- C) Ancak tahmini hatıra gibi sunduğumda bildiklerimle kurduğlarım arasındaki sınırın silindiğini gördüm.
- D) Bu yüzden artık her boşluğu daha kesin bir dille doldurmam gerekiyordu.
- E) Metindeki boşluklar baskıda hiçbir zaman görülemezdi.

10. Aynı olaya iki odak

A: “Tren kalkınca peronda üç kişi kaldı; biri şapkasını çıkardı.”

B: “Tren kalkınca onun gitmiş olduğunu ancak şapkamı elimde bulduğumda anladım.”

Her iki anlatım aynı ayrılık anını farklı biçimde kurar.

Temel fark hangisidir?

- A) A olayı gelecekte, B geçmişten önce anlatır.
- B) B bütün kişilerin düşüncelerini A’dan daha kesin bilir.
- C) İkisinin bütün bilgi sınırları ve duygusal odakları aynıdır.
- D) A hiçbir olay içermez; B yalnız trenin teknik işleyişini anlatır.
- E) A gözlenebilir dış görünümü verirken B olayın kişide fark edilişini iç yaşantıyla birleştirir.

11. Biçimi işleviyle eşleştir

Metin kararları:

- 1. Son cümlede baştaki “Henüz değil.” sözünün bu kez başka kişinin ağzından yinelenmesi.
- 2. Bir tartışmanın sonuca bağlanmadan, kapının kapanmasıyla bitirilmesi.
- 3. Sokak boyunca yürüyüşün kısa cümlelerle, tek bir bekleme anının uzun cümleyle anlatılması.

İşlevler:

- A. Anlatı hızını olay süresinden farklı biçimde düzenleme.
- B. Ortak sözün değişen bağlamla yeni ilişki kurmasını sağlama.
- C. Çatışmanın sonucunu açık bırakarak okurun yorumunu sürdürme.

Kararları işlevlerle eşleştiriniz. Üçüncü kararın metinde uzun yer kaplayan olayın gerçekte de daha uzun sürdüğünü zorunlu gösterip göstermediğini açıklayınız.

12. Eleştirinin eksik ölçütü

Eleştirmen bir şiirin “yalın” olduğunu söylüyor. Kanıt olarak yalnız kısa sözcüklerini sayıyor. Oysa şiirde aynı nesne farklı bağlamlarda yeniden beliriyor ve her dönüşünde yeni bir anlam kazanıyor.

Bu değerlendirmeyi en çok hangi soru derinleştirir?

- A) Sözcük uzunluğundan ayrı olarak tekrar eden nesnenin anlam ilişkileri nasıl kuruluyor?
- B) Şiir daha uzun bir kâğıda basılırsa anlam değişir mi?
- C) Bütün sözcükler aynı harfle başlasaydı şair ünlü olur muydu?
- D) Kısa sözcükler her durumda şiiri değersiz mi kılar?
- E) Şairin adı başlıktan daha büyük yazılmalı mı?

13. Çatışmayı çözmeden sezdir

Bir karakter, yıllardır beklediği işi kabul ederse bakmakla sorumlu olduğu bahçeden ayrılacaktır. Sahnenin sonunda karar henüz verilmeyecek; iki bağlılık somut ayrıntılarla hissedilecektir.

Hangi kapanış bu iki koşulu karşılar?

- A) İş hemen kabul etti; bahçeyi tamamen unutmuştu.
- B) Bahçenin her teknik ölçüsünü kâğıda geçirerek kararın gereksiz olduğuna hükmetti.
- C) Teklif mektubunu sulama kabının altından çekti; ikisini de masada bıraktı.
- D) Bahçeyi sevmediği için hiçbir iç çatışma yaşamadı.
- E) Yıllar sonra bu kararının bütün sonuçlarını tek tek anlattı.

14. Bir yorumu adil özetle

Eleştiri A: “Anlatıcının ayrıntıları sık sık düzeltmesi metni yavaşlatıyor.”

Eleştiri B: “Bu düzeltmeler, hatırlamanın hazır bir kayıt olmadığını biçimin içinde gösteriyor.”

İki eleştirmen de aynı düzeltmeleri gözlemliyor.

İki görüşü üç cümlede karşılaştırınız: ortak gözlemi, ayrılan değerlendirme ölçütlerini ve ikisini birlikte sınayacak bir inceleme sorusunu belirtiniz.

15. Bir anlatım kararının bedeli

Yazar taslağında annenin düşüncelerini doğrudan açıklar. Son sürümde bunları çıkarır; annenin, açılmamış mektubu her akşam masanın başka köşesine taşımasını anlatır. Mektubun içeriği verilmez.

Bu değişimle ilgili en dengeli değerlendirme hangisidir?

- A) Duygu bütünüyle silinmiştir; nesne hareketi hiçbir anlam taşıyamaz.
- B) Okur annenin tam olarak ne düşündüğünü eskisinden daha kesin öğrenir.
- C) Metin artık bütün kişilerin zihnini aynı anda göstermektedir.
- D) Doğrudan açıklama azalır, davranıştan çıkarım alanı açılır; düşüncenin ayrıntıları belirsiz kalır.
- E) İçerik verilmediği için mektubun hangi renkte olduğu kesinleşmiştir.

16. İki ayrı sıralama

Anlatım sırası:

- A. “Bugün vitrindeki ayakkabıyı görünce durdum.”
- B. “Beş yıl önce aynı dükkânın önünden, alamadığım bir çift ayakkabıya bakarak geçmiştim.”
- C. “Şimdi içeri girecek param vardı; yine de bir süre dışarıda kaldım.”

Olayları gerçekleşme zamanına göre sıralayınız.

Anlatımın A–B–C oluşunun son duraksamayı açıklamaya katkısını belirtiniz. Geçmişteki alamama ile bugünkü bekleyişi özdeş koşul saymayınız.

17. Sınırı koruyan edebî cevap

Özgün dizeler: “Kıyıya vuran her taş / Aynı adı vermedim.”

Bir okur dizeleri farklı deneyimleri tek bir etiketle açıklamama düşüncesiyle ilişkilendirir. Şiirin başka bölümü verilmemiştir.

Bu yorumu destekleyen iki dilsel ayrıntıyı gösteriniz. Ardından yorumu olasılık olarak kuran, şiirin tamamına ilişkin kanıtlanmamış bir iddia eklemeyen iki cümle yazınız.

18. Yeniden yazmanın gerekçesi

Denemeci: “Bir metni değiştirdiğimde önceki hâlini inkâr etmiş olmam. Kimi cümleleri ancak sonraki okumanın ışığında tartabilirim. Eski taslağı saklarım; çünkü değişen yalnız metin değil, onu okuyuş biçimimdir.”

Parçanın temel düşüncesi hangisidir?

- A) Eski taslakları saklamak bütün yeni düzenlemeleri gereksiz kılar.
- B) Yeniden yazma, önceki metinle birlikte okurun/yazarın değişen bakışını da görünür kılabılır.
- C) Bir metnin ilk hâli her zaman son hâlden üstündür.
- D) Düzeltme yapan kişi eski metnin kendisine ait olmadığını kabul eder.
- E) Sonraki okuma yalnız yazım yanlışlarını bulabilir; anlamı etkileyemez.

19. İki tür bilgiyi ayır

Bir romanda anlatıcı “Kasaba o sabah beni unuttu.” der. Aynı paragrafta insanların işe yetişmek için acele ettiği, anlatıcının ise yıllar sonra döndüğü anlatılır. Kasabalıların onu tanıyıp tanımadığına ilişkin başka veri yoktur.

Tamamlayınız: “Kasabanın unutmaması _____ anlatan bir ifade olarak okunabilir; ancak bütün kasabalıların _____ kanıtlamaz.” İkinci boşlukta metnin sağlamadığı nesnel bilgiyi belirtiniz.

20. Açık sona sadık tanıtım

Özgün öykü özeti: Genç bir seramikçi, çatlamış kabı atmak yerine çatlak boyunca ince bir çizgi işler. Kabı sergiye koyar; son sahnede bir ziyaretçi önünde durur, fakat ne söylediği anlatılmaz.

Taslak tanıtım: “Herkesin hayran kaldığı kusursuz eser, sanatçının bütün kaygılarını bitirir.”

Tanıtımı iki cümleyle yeniden yazınız. Eylemdeki dönüşümü koruyun, ziyaretçi tepkisi ve sanatçının iç sonucu hakkında verilmeyen kesinlikleri çıkarın. Çıkardığınız iki iddiayı kısaca açıklayın.

